

Pregledni rad

UDK 811.163.43'21(497.6)

Indira ŠABIĆ (Tuzla)

Filozofski fakultet – Tuzla

indira.sabic@untz.ba

OD GEOMORFONIMA DO OJKONIMA: UVID U OJKONIMIJU BOSNE I HERCEGOVINE

Imena zemljišta, parcela ili naselja u Bosni i Hercegovini stoljećima su nastajala spontano iz lokalnih naziva, i dosta je njih zabilježenih na starim topografskim kartama, opstalo do danas. Među tim imenima kudikamo su brojnija ona motivirana morfologijom tla. Tako geomorfološka terminologija u onomastici Bosne i Hercegovine kontinuirano postoji od srednjega vijeka do danas, predstavljajući najstariji sloj slavenske toponimije. U izvornome ili modificiranom obliku, kontinuirano ili kao recidivi, ova imena prevladavaju naročito u ojkonimiji. Tako se u osnovama ojkonimima najčešće prepoznaje konfiguracija tla, zatim hidronimijski apelativ, sastav tla ili su uobličeni kao toponimijske metafore. Izravni je cilj ovoga rada pridonijeti onomastičkoj građi i njezinim interpretacijama, dok se kontekstualno nastoji obujmiti tradicionalni geomorfološki nazivi bosanskoga jezika. Analiza tog blaga bosanskoga jezika otkrila je mnoge zaboravljene riječi korištene za opis prirodnih pojava i suodnosa ljudi s prirodom. Ovi ojkonimi odražavaju značajke prostornih objekata koje su bile važne za lokalno stanovništvo, a u nekim su primjerima ostale kao jedini izvor informacija o karakteristikama nakon što su objekti koji su poslužili u procesu imenovanja prestali postojati. Zaključno, ovako motivirani ojkonimi svjedoče povijest i razvoj jezika u Bosni i Hercegovini, što izučavanje ovog korpusa čini iznimno bitnim.

Ključne riječi: *geomorfonimi, kapitonimi, ojkonimi, onomastika, toponimi*

Savremena toponimijska istraživanja razvijaju se na multidisciplinarnome sjecištu, pri tome najviše konsultirajući znanja geografije, povijesti i lingvistike. To je razlogom zašto toponimi poučavaju o mnogo čemu: odražavaju fizičke i geografske uvjete teritorija i značajke objekta, pružaju bogat materijal za razumijevanje značajki prirodnih uvjeta i uvid u prošle događaje

imenovanoga kraja, fiksiraju nam mjesto rođenja, stanovanja ili rada, razvijaju osjećaj pripadnosti pa kroz njih percipiramo mnoge događaje iz našeg života. Zbog toga je važno čuvati toponime u njihovu izvornom obliku, spriječiti njihova preimenovanja i nestajanja. Znanstvenici već dugo obraćaju pozornost na dugovječnost imena, od kojih su mnoga višestoljetna. Utvrđeno je da životni vijek toponima ovisi o vrsti geografskih imena, da su ojkonomi skloniji preimenovanju više nego oronimi ili hidronimi, i da su imena motivirana prirodnim uvjetima, geomorfološkim svojstvima mjesta najstarija i najstabilnija. Takva se imena u onomastičkim studijama nazivaju geomorfonimi (engl. *geomorphonyms*, uk. *геоморфони́ми*). Budući da je čovjek u potrazi za boljim životnim uvjetima za stanište birao mjesta izložena suncu i vegetaciji, koja pružaju uvjete za poljoprivredu i stočarstvo, pažljivo promatrao konfiguraciju terena, a kad je u potrebi za orijentacijom počeo imenovati prostor oko sebe, upravo su geomorfonimi najprije postajali ojkonomi, tj. imena naselja. Na taj način topografiju identiteta indirektno svjedoče apelativi koji se nalaze u ojkonomskim osnovama, zbog čega je od iznimnoga značaja utvrditi kako su stoljećima nastajali i nestajali, i u kojoj mjeri su našli svoj odraz u domaćem ojkonomskom fundusu. Analiza tog blaga bosanskoga jezika otkrila je mnoge već davno zaboravljene riječi korištene za opis prirodnih pojava i suodnosa čovjeka s prirodom. Tako je analitički pristup osnovama ojkonomima potvrdio lekseme sa sljedećom semantikom:

- geografski objekti definirani konfiguracijom i njihove metaforične preoblike;
- kvalitativne karakteristike objekta: plodnost, sastav, boja;
- prirodne pojave koje karakteriziraju područje.

Definirane skupine ojkonomima će u nastavku biti popisane i opisane načinom njihova usustavljivanja u tablicama s četiri stupca: u prvome stupcu ističe se semantički tip ojkonomima, u drugome je stupcu apelativ prepoznat u ojkonomskoj osnovi, a u trećem je naveden kratak opis apelativa. U četvrtome je stupcu ojkonomski lik zabilježen na terenu dok se u zagradama nalaze kratice općina u kojima su ojkonomi potvrđeni. Rješenja kratica su priložena na kraju rada.

Semantički tip: konfiguracija objekta

Reljefnost teritorija Bosne i Hercegovine je najznačajniji modifikator bosanskohercegovačke ojkonomije, uzme li se u obzir da su nazivi geografskih objekata i njihove konfiguracije najčešći motivi koji su poslužili u procesu ojkonomizacije. U tom smislu osobitu važnost imaju konveksni oblici koji svjedoče planinsko-kotlinski i reljef brežuljaka, humaka i pobrđa, na kojima su vodotoci oblikovali rebrasti izgled, i u kojem se izmjenjuju udoline s bre-

žuljkastim razvodima. Visinski odnosi u reljefu Bosne i Hercegovine pokazuju amplitudu od 2386 m, dok pojas od 200 do 1000 m zahvaća čak 61 %, što definira srednju visinu reljefa Bosne i Hercegovine 750 m. Pri tome, gorska područja od 500 do 100 m sudjeluju u reljefnosti Bosne i Hercegovine s 32,4 % i čine najrasprostranjeniji oblik reljefa, na pobrđa i brežuljkaste krajeve s visinama od 200 do 500 m pripada 29 %, a sredogorja i niže planine zahvaćaju čak 20,8 %.

Kako reljefne značajke ovoga pojasa svjedoče bogatstvo šuma, obradivih površina i pašnjaka na planinskim padinama, gorski prostori su demografski zaživjeli pa u razmještaju bosanskohercegovačkih naselja moguće svjedočiti općinsko središte na visini preko 1100 m, kao npr. Han Pijesak, Kupres, Kalinovik i dr. Kako su vertikalne raščlanjenosti reljefa, zbog poljoprivredne djelatnosti, odigrale važnu ulogu u životu domaćega čovjeka, razlike među oblicima nagiba, koji su imali velik značaj u vanjezičkoj stvarnosti, su preneseni u jezik pa je geografsko nazivlje razvilo sinonimske nizove za brdovite objekte i njihove nagibe: *brijeg, brdo, g(r)omila, gora, greda, grič, gruda, hrid, hum, kosa, kuk, lom, ljut(a), plat, prlo, previje, ripa, strana*. A kako je dužina trajanja sunčevoga osvjetljenja također imala veliku ulogu u poljoprivredi, i trajanje insolacije je imalo ulogu u ojkonimizaciji: *osoj* je definirao sjenovitu stranu nekoga mjesta, odnosno mjesto koje nije izloženo suncu, dok je *prisoj* značio sunčanu stranu, odnosno mjesto izloženo suncu. Jednako se niz bliskoznačnica razvio za objekte između uzvišenja: *dol(ina), klanac, klješćina, nugo, pod, priboj, prijevor, previje, sutjeska, vlaka*. Ovo je nazivlje imalo snažnu ulogu u imenovanju naselja.

semantički tip	apelativ	značenje	ojkonim
geografski objekti: brda i doline	<i>brdo</i>	‘prirodno uzvišenje zemljišta sa zaobljenim vrhom, više od brijega’ (Hadžimejlić, 1987: 105)	Bijelo Brdo (DE), Bivolje Brdo (ČA), Bobetino Brdo (LO), Borak Brdo (UP), Brda (TR, BUG, VAR, VK, VL, DV, DR, KU, OL, RO, SRK, KLK), Brdo (PA, VIT, DV, MG, ŠI), Crveno Brdo (LU, SRK), Čusto Brdo (ŽE), Debelo Brdo (ŽE), Dobro Brdo (VIS, LI), Donja Brda (GO), Drinovačko Brdo (GR), Dubovo Brdo (KA), Falanovo Brdo (KNJ), Golo Brdo (BI, BUG), Gornja Brda (GO), Han Brdo (VIŠ), Hrasno Brdo (SAR), Jelovo Brdo (KLS), Kadića Brdo (SO), Komanje Brdo (STO), Kruševo Brdo (KV), Lohovska Brda (BIH), Lukovo Brdo (KA), Maćino Brdo (PRNJ), Međeđe Brdo (KLJ), Miloševo Brdo (GDŠ), Miškića Brdo (TR), Obla Brda (TRN), Oblo Brdo (BIL), Oraško Brdo (BP), Podastinjsko Brdo (KI), Podbrdo (MG), Podbrđe (KV), Prijeko Brdo (GRČ), Radića Brdo (TR), Rajново Brdo (MA), Rakino Brdo (OS), Repino Brdo (BRČ), Rodić Brdo (VIŠ), Rupovo Brdo (MI), Tursunovo Brdo (TEO, UG), Ubavića Brdo (MG)
	<i>Brijeg</i>	‘manje, niže brdo’ (Hadžimejlić, 1987: 103)	Brijeg (GO), Široki Brijeg (ŠB), Trninić Brijeg (DR)
	<i>Dabar</i>	‘dubodolina’ (Šimunović, 2009: 293)	Donji i Gornji Dabar (SM)

Od geomorfonima do ojkonima: Uvid u ojkonimiju Bosne i Hercegovine

<i>Dol</i>	‘relativno ravno zemljište okruženo uzvišenjima ali na višoj nadmorskoj visini od doline’ (Hadžimejlić, 1987: 104)	Bandol (TR), Banjdol (MO), Bogodol (MO), Dol (VIS), Dola (BIL), Dolac (BUS, GL, ZA, TR), Dolac na Lašvi (TR), Doci (KI, ŠB), Dole (LJUB, KL), Dolipolje (VIS), Dolovi (VK, VIS, DV, KNJ, OL, RU, TRB), Doljani (HA, BIH, JAB, KNJ, ČA), Donja Dolina (GDŠ), Dražev Dolac (GVU), Duratbegov Dolac (GVU), Jardol (VIT), Kasidoli (PA), Kasindol (II), Krivodol (MO), Ljuti Dolac (ŠB), Magaljdol (MG), Mrakodol (KO), Mrkodol (TO), Prebidoli (RU), Pribidoli (SRC), Suhi Dol (TR), Suhodol (DV), Uzdol (PR)
<i>Dolina</i>	‘relativno ravno zemljište okruženo uzvišenjima, često praćeno usijecanjem tekućica’ (Hadžimejlić, 1987: 105)	Crna Dolina (PR), Dolina (ZA), Doline (PR), Gornja Dolina (GDŠ)
<i>gradina</i>	‘veće zaravnjeno uzvišenje na kome nema ostataka nikakvih građevina’ (Hadžimejlić, 1987: 103)	Gornja Gradina (KD), Gradina (BL, VK, VL, GA, DE, ZE, KKK, PR, TR, FO, CA), Gradina Donja (KD), Podgradina (GL, LI), Zagradinje (RA)
<i>g(r)omila</i>	‘humak od zemlje ili kamenja’ (Hadžimejlić, 1987: 105)	Gromiljak (KI), Mahala Gomionica (KI), Gomiljani (TRB), Gomionica (BL, KI, PR, TE), Gomjenica (PR, TE)

<i>gora</i>	‘planina, uzvišenje uglavnom obraslo šumom’ (Šojat, 1976: 207)	Bukova Gora (TG), Donja Podgorja (MG), Donja Vratna Gora (KO), Gora (VO, KA), Gorani (VIS), Gorica (GR, ZE, PR, ČA, ŠI), Gorice (BR, SM), Goruša (BUG), Guča Gora (TR), Podgora (BR, MI, LO, FO), Podgorani (MO), Podgorje (BI, VIŠ, MO), Popržena Gora (KA), Raška Gora (MO), Stara Gora (RO), Velja Gora (TRB), Vrpolje Zagora (TRB), Zagor (TRN), Zagora (TRB), Zagorac (VIŠ), Zagorice (KO, RO), Zagoričani (LI), Zagorje (PO)
<i>Greda</i>	‘izduženo nisko uzvišenje’ (Hadžimejlić, 1987: 105)	Bukova Greda (OR), Crnići-Greda (STO), Greda (GDŠ, LJUB, ŠI), Gredice (BRČ), Gredina (DV), Gredine (BUG), Pješivac-Greda (STO), Podgreda (GL, LI), Podgredina (CA)
<i>Grič</i>	‘brežuljak’ (Šojat, 1976: 207)	Grič (DV)
<i>Gruda</i>	‘okruglast grumen’ (Gluhak, 1993: 251)	Donja i Gornja Meka Gruda (BIL), Grude (HA)
<i>Hrid</i>	‘stijena’ (Vidović, 2011: 172)	Hrid (UP)
<i>Hum</i>	‘omanji brijeg pod travom’ (Šojat, 1976: 207)	Hum (BUG, TRB, FO), Humac (BUG, GVU, LJUB), Humci (ČE), Humčani (NEV), Podhum (KNJ, LI), Zahum (PR)
<i>Jazva</i>	‘jama, prostor koji je udubljen u konfiguraciji terena’ (Gluhak, 1993: 292)	Jazvenik (BUG), Jazvine (BUS)
<i>Kamenica</i>	‘prirodnim ili vještačkim putem izdubljen kamen u kome se zadržava voda’ (Hadžimejlić, 1987: 105)	Kamenica (VO, ILŠ, PA, VIŠ, DR, ZA, MAG, TES, ČEL), Kamenica Gornja i Donja (ZV), Kamenice (BRE, JA)

Od geomorfonima do ojkonima: Uvid u ojkonimiju Bosne i Hercegovine

<i>Klada</i>	‘vrsta uzvisine tla, greda, kosa’ (Šojat, 1976: 207)	Kladanj (KL), Kladari (DO), Kladari Donji i Gornji (MOD)
<i>Klanac</i>	‘uski prolaz među brdima’ (Hadžimejlić, 1987: 104)	Klanac (TRN, KA)
<i>Klisura</i>	‘visoka strma kamena gomada, stijena koja strši; hrid’ (Senc, 1910: 517)	Klisa (BIH, ZV), Klisura (VIŠ, FO)
<i>klještina</i>	‘spušteno zemljište, usjek između dvije stijene’ (Vujičić, 1976 28)	Klještani (VL)
<i>Kom</i>	‘strma i kamenita uzvisina’ (Hadžimejlić, 1987: 104)	Komanje Brdo (STO), Komar (DV,TR), Komari (KR, LU), Zakomo (RO)
<i>Korito</i>	‘oblik tla nastao proticanjem rijeke ili potoka’ (Šojat, 1976: 209)	Korita (ILŠ, BIL, BG, TO)
<i>Kosa</i>	‘padina brda, strana’ (Hadžimejlić, 1987: 105)	Brezova Kosa (CA)
<i>Krbat</i>	‘hrbat, brdovit dio’ (Gluhak, 1993: 266)	Krbeta (BRČ), Krbaljine (KLK)
<i>krivača</i>	‘kriva vlaka, jama, rupa, vrtača’ (Vujičić, 1976 30)	Krivača (BIL), Krivače (DV, HP)

<i>Krš</i>	‘teren izrazitog kamenjara na nekom uzvišenju’ (Vujičić, 1976 28)	Krševac (KA), Kršlje (NG)
<i>Kuk</i>	‘stjenovit dio planinskog uzvišenja ili veća stijena uz vodu’ (Hadžimejlić, 1987: 104)	Kuk (TO), Kuka (VIŠ), Kukovina (TZ)
<i>Lom</i>	‘a. odsječena strana brda; b. rječni zavoj’ (Vidović, 2011: 172)	Lomači (TRB), Polom (BRA), Zalom (NEV)
<i>ljut(a)</i>	‘hridina’ (Vujičić, 1976 29)	Ljuta (KO, KLK), Ljutava (RU), Ljuti Do (BER), Ljuti Dolac (ŠB), Zaljut (TO)
<i>Međugorje</i>	‘veće područje između dva uzvišenja’ (Hadžimejlić, 1987: 104)	Međugorje (ČI)
<i>Nugo</i>	‘zemljište među uzvišenjima’ (Vujičić, 1976 29)	Nuglašica (BG)
<i>Osoje</i>	‘sjenovita strana uzvišenja koju sunce manje ili nikako ne obasjava, najčešće sjeverna’ (Vujičić, 1976 28)	Osojci (DE), Osoje (VAR, PO, TZ), Osojnica (DO, ZE), Podosoje (BIL, KV, SRC, RA, ŠI)
<i>Prisoje</i>	‘sunčana strana, strana izložena suncu, mjesto izloženo suncu’ (Vujičić, 1976 28)	Prisoje (BI, VIŠ, GO, TO, FOč, JA, JE)

Od geomorfonima do ojkonima: Uvid u ojkonimiju Bosne i Hercegovine

<i>Plat</i>	‘obronak, strana’ Šimunović, (1984–1985:177)	Platice (GA), Poplat (BE), Šturlička Platnica (CA), Tržačka Platnica (CA)
<i>peč(ina)</i>	‘veće prirodno udubljenje u stijeni, špilja’ (Vujičić, 1976: 28)	Donje i Gornje Pećine (NT), Donji Podpeč (SKR), Mala Peća (BIH), Peći (BG, KLJ, SRC), Pećigrad (CA), Pećišta (SRC), Pećnik (VU), Potpeće (FO), Vrpeč (BUG), Zapeće (DOB)
<i>Ploča</i>	‘ravnina od kamena u nekom brdu’ (Hadžimejlić, 1987: 105)	Bijela Ploča (MA), Han Ploča (KI), Ploča (GVU, PR), Pločari (FO), Pločari Polje (FO), Pločnik (DO, KLK)
<i>počivalo</i>	‘mjesto u brdu koje služi za odmor, obično na putu’ (Hadžimejlić, 1987: 105)	Otpočivaljka (PRNJ), Počitelj (ČA)
<i>Pod</i>	‘zaravan u brdu ili u podnožju brda’ (Vujičić, 1976: 29)	Crnopod (LJUB), Draganić Podovi (ŠI), Poda (GA, JAB), Podovi (DR, SM, TR)
<i>Ponor</i>	‘duboka udolina’ (Hadžimejlić, 1987: 104)	Ponor (PA, OL), Ponir (BL), Ponirak (ZE)
<i>Priboj</i>	‘mjesto uz kakvu veću uzvisinu’ (Vidović, 2011: 137)	Priboj (LO)
<i>prijevor</i>	‘usjeklina između dvaju brda’ (Vujičić, 1976: 28)	Prijevor (BIL, KL), Prijedorac (RU)
<i>Prlo</i>	‘zemljište na strani koja se osipa’ (Vujičić, 1976: 28)	Prline (LU)

<i>Previje</i>	‘ulegnuće na jednom brdu, obično i prelaz’ (Vujičić, 1976: 28)	Prevlje (KNJ), Previla (FO), Previle (SRK)
<i>Ripa</i>	‘veliki kamen, kamena uzvisina’ (Šimunović, 2009: 285)	Ripač (BIH), Ripci (PR), Ripna (TEŠ)
<i>Rudina</i>	‘zelena zaravan u kršu’ (Hadžimejlić, 1987: 104)	Rudine (GL, SO)
<i>Stijena</i>	‘veliki kamen, kamena uzvisina’ (Vujičić, 1976: 28)	Šćenica Bobani (RA), Šćenica Ljubomir (TRB)
<i>Strana</i>	‘obronak, strmen, nagnuto zemljište’ (Hadžimejlić, 1987: 104)	Češina Strana (TRN), Maslina Strana (GL)
<i>sutjeska</i>	‘zemljište između uzvišenja, stiješnjeno zemljište planinskih masivima’ (Vujičić, 1976: 29)	Kraljeva Sutjeska (KA), Sutješćica (BRE)
<i>(u/za)vala</i>	‘prostrano udubljenje na površini Zemlje blago nagnutih strana; udolina’ (Vujičić, 1976: 29)	Uvala (DR), Valice (GVU), Zavala (RA), Zavalje (BIH), Privalj (ŠB)
<i>Vlaka</i>	‘zaravanak u brdu, usko i dugo zemljište među brdima ili u kršu’ (Hadžimejlić, 1987: 103)	Vlaka (RA), Vlako (IL)

	<i>vrh</i>	‘a. najviši dio brda; b. gornji ili izvorni tok rijeke; c. krajnji ili najviši dio naselja;’ (Hadžimejlić, 1987: 105)	Crni Vrh (VIŠ, GL, KNJ, ČEL), Gradovrh (TZ), Janjički Vrh (ZE), Klopački Vrh (ZE), Vrhbarje (SO), Vrhovi (DE), Vrhovina (KLK, KNJ, SO), Vrhovine (VIT), Vrhpolje (ZE, SM), Vrijeka (BIL), Vršani (TZ), Završje (GO, KI)
--	------------	---	---

Dok konveksni reljefni oblici zbog biljnoga pokrova i plodnoga zemljišta, poljoprivredniku i stočaru obećavaju brda i doline, konkavni dijelovi obuhvaćaju vode. U planinskim pojasevima zbog konveksnosti raste količina padavina koje se ‘uriječe’ ili ‘ujezere’ u dnu kotline gdje mogu nastati vodne akumulacije ili povremeni izvori, vrela, blatišta i sl. Tako se oblikuju bogatstva površinskih voda i stvaraju preduvjeti za izuzetnu poljoprivrednu valorizaciju. Njihova prisutnost i značaj izrodili su mnoštvo blisko značnih naziva koji su referirali na geografske objekte u kojima se stalno ili privremeno zadržavala voda, stvarajući vodotoke sa ili bez protoka vode, lokve ili blatišta. Budući da su takvi nazivi počeli služiti u orijentacijske i komunikacijske svrhe, naposljetku su onimizacijom prešli u ojkonime. Međutim, mnogi ojkonimi iz ovoga korpusa su zbog izvanjezičnih čimbenika postali značenjski neprozirni, jer je apelativ koji je sadržan u njihovim osnovama, prešao u pasivni leksik odnosno u status arhaizma. Izvanjezični čimbenici su u najvišem broju bili iz kulturne, odnosno poljoprivredne domene.

Budući da su hidrografske osobine terena, oko tokova većih rijeka ili pod većim planinskim padinama, koje su zbog poplava, erozija i akumulacija često onemogućavale znatnije iskorištavanje zemljišta, u prošlosti se dosta radilo na odvodnjavanju te su mnogi dijelovi učinjeni ocjednim. Iz tog razloga su mnogi geografski objekti promijenili svoj izgled, a njihovi ojkonimi izgubili vezu s apelativom koji ih je motivirao. Takav je slučaj npr. s ojkonomom *Laktaši* jer je ranije na Vrbasu bila velika krivina, te je rijeka tekla ‘u lakat’. Nakon što je uređeno riječno korito, Vrbas teče relativno pravo, a od rječnoga lakta, ostalo je samo ime Laktaši. Iz istoga je razloga nastali su mnogi arhaizmi u našem jeziku. Npr. oblicima *luka* i *brod* u savremenom jeziku pridružen drugačiji sadržaj, dok se o zastarjelim sadržajima govori kao o sadržajnom ili značenjskom arhaizmu. Naime, *luka* je danas arhaičan oblik ako mu se pridruži značenje ‘vodoplavno zemljište’ ili ‘livada’, budući da mu je pridružen novi sadržaj ‘uređen dio obale za pristajanje brodova’. Jednako je izraz *brod* arhaičan u značenju ‘mjesto na vodi koje se može pregaziti, gaz, plićak, prijelaz’, jer mu je pridruženo značenje ‘plovno sredstvo’, odnosno značenje ‘mjesto gdje se prelazi voda’ preobraženo je u ‘ono čime se prelazi voda’.

Slično je i s nazivom *brn(j)e* jer je prvotno označavao omanju tekuću vodu, u ljetu sasvim malu i s mjestimičnim zadržavanjem u lokvama, a zatim je izraz zabilježio semantičko širenje i počeo označavati ne samo tu vodu nego i livadno područje oko nje, koje je često s proljeća i s jeseni pod vodom, razmekšano i blatnjavo (Vujičić, 1976: 24; Šimunović, 1972). Naposljetku, riječ je dobila status značenjskoga arhaizma budući da je prvotno značenje zastarjelo, dok se uporedo razvilo novo ‘prirodna mrlja oko njuške’, vjerovatno pod utjecajem oblika *brlja|ti* u značenju ‘prljati, kaljati, valjati se po blatu, lokvi’ (usp. Jahić, 2010: 222). A otuda i *brlog* u značenju ‘kaljuža’ (Gluhak, 1993: 151).

Iako *ade* u značenju riječnih (polu)otoka nisu rijetke u koritima bosanskohercegovačkih rijeka koji su izbrazdani mnogim meandrama, ojkonim *Ada* nije naročito učestao u domaćoj ojkonimiji. Svjedoči ga primjer naselja na rijeci Bosni koja se račva, naročito u slivu kod Odžaka, što u njenom koritu pravi otoke i poluotoke. Također, vijugav tok karakterizira i rijeku Vrbas te je jedno banjalučko naselje imenovano *Ada*.

semantički tip	apelativ	Značenje	ojkonim
geografski objekti: vode i blatišta	<i>Ada</i>	‘riječno ostrvo’ (Škaljić, 1989: 69)	Ada (ODŽ, VU)
	<i>Bara</i>	‘močvarno zemljište, blatište’ (Hadžimejlić, 1987: 103)	Bara (BP), Kriva Bara (BI), Bare (HA, BUS, VIS, JA, KNJ, PO, RU, DO, GO), Barice (SA, DV), Gazibare (VIŠ), Logobare (TEŠ), Mrdebare (KU), Nadbare (FO), Podbare (BUS), Šugine Bare (GVU)
	<i>Blaca</i>	‘zemljište koje zapljuskuje rijeka; zemljište kraj jezera’ (Hadžimejlić, 1987: 103)	Blace (VIŠ, KNJ, PR)
	<i>Blato</i>	‘mulj, močvara, bara, vodom natopljeno zemljište’ (Šojat, 1976: 208)	Blatnica (TES, ČI)

Od geomorfonima do ojkonima: Uvid u ojkonimiju Bosne i Hercegovine

<i>Brlog</i>	‘kaljuža’ (Brozović-Rončević, 1999: 8)	Brlošci (KL), Brložnik (HP)
<i>Brnj</i>	‘blato, kaljuža’ (Brozović-Rončević, 1999: 9)	Brnj (KA), Brnjaci (KI), Brnjica (PA, ŽI), Brnjik (ČE)
<i>Brod</i>	‘a. mjesto na vodi koje se može pregaziti, gaz, plićak, prelaz; b. mjesto na rijeci na kojem se prelazi skelom’ (Šojat, 1976: 208)	Bosanski Brod (BR, BRČ, FO), Brod (BR), Brodac Donji i Gornji (BI), Brodar (VIŠ), Martin Brod (BIH), Stari Brod (RO), Šićki Brod (TZ)
<i>Gat</i>	‘nasip, jaz za vodu koja teče, brana’ (Vidović, 2011: 171)	Donja Gata (BIH), Velika Gata (BIH)
<i>Gaz</i>	‘najpliće mjesto kuda se rijeka prelazi gaženjem’ (Hadžimejlić, 1987: 103)	Gazibare (VIŠ), Gazivode (SO)
<i>Gnoj</i>	‘blato’ (Brozović-Rončević, 1999: 14)	Gnojnica (LU), Gnojnice (MO)
<i>Jaruga</i>	‘rupa ili pukotina koju je izrovala vodena bujica’ (Škaljić, 1989: 363)	Jaruga (BG), Jaruge (PR), Zajaruga (GL)
<i>Jaz</i>	‘odvod od većega vodenog toka’ (Hadžimejlić, 1987: 105)	Jazina (TRB), Jazovac (GDŠ)
<i>Jezero</i>	‘poplavljeno tlo, mrtvaja, bara’ (Šimunović, 2009: 293)	Jezera (TES), Jezero (BIH, JEZ, KA, KLK, KNJ, VU), Jezernice (VIŠ)

<i>Kal</i>	‘blato, raskvašenja zemlja’ (Šojat, 1976: 208)	Kalac (BIL, GO), Kaljina (SO), Zaka-lje (UP)
<i>Ključ</i>	‘vrelo’ (Šimunović, 2009: 293)	Ključ (GA, KLJ)
<i>Korito</i>	‘oblik tla nastao proticanjem rijeke ili potoka’ (Šojat, 1976: 208)	Korita (IL, BIL, BG, TO)
<i>Lika</i>	‘jezero, vodoplavno zemljište’ (Frančić, 2009: 236)	Like (SRK)
<i>Lokva</i>	‘voda koja se zadržala u udubljenjima zemlje poslije kiše’ (Hadžimejlić, 1987: 104)	Crne Lokve (ŠB), Lokva (KNJ), Lokvari (BL), Lokve (HA, FO, ČA), Lokvice (TRB), Lokvine (ZE)
<i>Lom</i>	‘a. močvarište; b. rječni zavoj’ (Šimunović, 2009: 293)	Lomači (TRB), Polom (BRA), Zalom (NEV)
<i>Lug</i>	‘močvarno tlo’ (Brozović Rončević, 1999: 20–21)	Crni Lug (BG), Donji i Gornji Lug (ŽE), Jeginov Lug (KLS), Lug (BUG, DE, JAB, KI, PR, TO, TRB), Lugovi (MA), Modrički Lug (VU), Mokri Lug (KN), Podlug (SM), Podlugovi (IL), Velji lug (VIŠ), Zalužje (BRA, NEV)

Od geomorfonima do ojkonima: Uvid u ojkonimiju Bosne i Hercegovine

<i>Luka</i>	‘a. komad plodne zemlje uz vodu, najčešće više potesa u nizu; b. vodoplavno zemljište’ (Vujičić, 1976: 29)	Banja Luka (BL), Donji i Gornji Lukavac (GDČ, NEV), Holijačka Luka (VIŠ), Kozija Luka (TRN), Kozja Luka (FO), Luka (IL, BG, GA, KNJ, NEV, SRK, SRC), Luka kod Stublina (IL), Lukavac (TRN, BRČ, LU), Lukavac Gornji (LU), Lukavica (INS, MI, GRČ, LO), Lukavica Donja i Gornja (ŽI), Lukavica Rijeka (DO), Lukavice (SM), Luke (PA, HA, VAR, Č), Masna Luka (PO), Medna Luka (RO), Orčeva Luka (VK), Olovske Luke (OL), Oštra Luka (OR, DŽ, OL), Priluk (ŽI, ZAV), Priluka (LI), Vučja Luka (ISG)
<i>Luža</i>	‘blato, glib; kalište, lokva; močvara’ (Brozović Rončević, 1999: 20–21)	Lužani (GVU, GDŠ, DE, PRNJ, SM), Lužani Bosanski (DE), Lužani Novi (DE), Lužine (FO, ŠI), Lužnica (VIS), Zalužani (BL), Zalužje (BRA, NEV)
<i>ljub-</i>	‘bara, blato’ (Brozović Rončević, 1999: 22)	Ljubače (TZ), Ljubina (IL, FO, VOG), Ljubine (KLJ, RI), Ljubinje (LJU), Ljubuča (KO), Ljubuški (LJUB), Seljublje (KLS)
<i>Močilo</i>	‘manja lokva’ (Brozović Rončević, 1999: 24)	Donja i Gornja Močila (BB), Močioci (SA, ŠI)
<i>palačak</i>	‘područje uz vodu, najčešće poplavljeno’ (Hadžimejlić, 1987: 104)	Donji i Gornji Palačkovci (PRNJ)
<i>Plav</i>	‘prostor s naplavinama’ (Šojat, 1976: 209)	Oplave (VIŠ), Plavuzi (KNJ)
<i>Potok</i>	‘mjesto gdje je manji prirodni tok vode’ (Šojat, 1976: 209)	Babin Potok (VIŠ, GV), Bili Potok (KU), Duboki Potok (IL, SRK), Hadžin Potok (CA), Krnjića Potok (NT), Ormanov Potok (FO), Potok (LI), Rojin Potok (KA, Vranpotok (GO)

<i>Struga</i>	‘jaruga, prokop, tjesnac’ (Šojat, 1976: 209)	Struge (ČA)
<i>rastoka</i>	‘mjesto gdje se rijeka račva ili se dijeli na rukavce, na dva toka; rastočje’ (Gluhak, 1993: 519)	Rastoka (RI)
<i>Rijeka</i>	‘stalan, veći vodeni tok’ (Gluhak, 1993: 527)	Blagaj Rijeka (NG), Crna Rijeka (NG), Dobrunska Rijeka (VIŠ), Donja i Gornja Rijeka (RU), Kriva Rijeka (KD), Lukavica Rijeka (DO), Mahmutovića Rijeka (BRE), Rijeka (TRN, VIŠ, VIT, OL, FO), Rijeke (HP), Sjenina Rijeka (DO), Stanić Rijeka (DO), Stara Rijeka (SM, OŠL), Varoška Rijeka (BU), Vrijeka (BIL)
<i>Studenac</i>	‘zdenac, manji izvor vode’ (Vidović, 2011: 198)	Studenci (LJUB, NEV, TES)
<i>Tinja</i>	‘blato, mulj’ (Brozović Rončević, 1999: 35)	Tinja Donja i Gornja (SRK), Tinje (KNJ)
<i>Tišina</i>	‘mlaka, bara’ (Šojat, 1976: 209)	Tišina (ZE, ŠA)
<i>Tuhtina</i>	‘vlažno tlo, mlaka, bara’ (Šojat, 1976: 209)	Tuholj (KL)
<i>ubo / ubao</i>	‘udubljenje za vodu; zdenac’ (Hadžimejlić, 1987: 105)	Ubosko (LJU)
<i>vir/vrelo</i>	‘izvor i područje gdje voda izvire’ (Hadžimejlić, 1987: 105)	Donja i Gornja Vrela (BB), Petrovo Vrelo (GL), Podavrelo (ČA), Vidakovići Vrela (ŠE), Vrela (VIS, ZV, TEŠ), Vrelo (RO, CA, ŠE), Vir (PO), Vrila (KU), Vrilo (TO), Vrioci (KD)
<i>Vrutak</i>	‘izvor, vrelo’ (Horvat, 2018: 191)	Vrutci (IL, SO)

Velik broj naselja nastajao je na onim položajima s kojih se moglo iskorištavati različiti tipovi površina, od kojih je jedna pogodn za zemljoradnju a druga za stočarstvo. Zbog općih osobina, za zemljoradnju su bile najpovoljnije ravni, dok strme strane, na kojima je obično zaostajala prirodna vegetacija, pogodovale su pašnjacima. Otuda su vrlo često naselja nastajala obodom ravni, na njihovom dodiru sa stranama (padinama). Sela na dodiru ravni i strana vide se u vrbaskim kotlinama, u poljima i kotlinama Bosne i dolinama Drine, pa su često i imenovana prema objektu na kojem su utemeljena. Tako su obilno iskorišteni apelativi: *obod, polje, poljana, ravan, ravnica, rudina*.

semantički tip	apelativ	značenje	ojkonim
geografski objekti: ravni	<i>obod</i>	‘vanjski, uglavnom ravni dio objekta npr. brda ili polja’ (Vidović, 2011: 177)	Obodnica Donja i Gornja (TZ), Obodnik (KV)

	<i>polje</i>	‘veća, obradiva površina’ (Hadžimejlić, 1987: 105)	Alagića Polje (SM), Ban Polje (VIŠ), Biberovo Polje (GDČ), Bijelo Polje (MI, KA), Bilo Polje (LI), Borovo Polje (MOD), Brezovo Polje (BRČ), Buturović Polje (KNJ), Carevo Polje (JA), Čelikovo Polje (FO), Čirkin Polje (PR), Čović Polje (DŽ), Čojlučko Polje (SRK), Dobro Polje (KLG), Dobropolje (TEŠ), Dolipolje (VIS), Donje Polje (NEV), Dugo Polje (KI, MOD, SRB), Gabela Polje (ČA), Jelah-Polje (TEŠ), Karaulsko Polje (KA), Knešpolje (ŠB), Kodžaga Polje (GO), Kosovo Polje (VIŠ), Kovačevo Polje (PR), Krajpolje (LJU), Kraljevo Polje (HP), Krsno Polje (MA), Kruškovo Polje (ŠA), Kustur Polje (VIŠ), Malo Polje (MO, HP), Marković Polje (BRČ), Medeno Polje (BP), Mijakovo Polje (TO), Mraovo Polje (KO), Natpolje (ŠI), Nević Polje (NT), Orlovo Polje (PE), Pajić Polje (GVU), Pločari Polje (FO), Polja (VIŠ), Poljak (SM), Polje (BUS, VK, DE, CA, KLG, KNJ), Polje Bijela (KNJ, KR), Polje Ostružnica (FO), Polje Slavka Gavrančića (TR), Polje Šćitovo (FO), Polje Višnjica (KI), Poljice (DR, KA, LU, MA, DO, FO), Poljice Čičevo (TRB), Poljice Popovo (TRB), Poljine (SA), Popovo Polje (BRČ), Potpolje (ČI), Pustopolje (PA), Pušino Polje (OL), Putovičko Polje (ZE), Raško Polje (TO), Ravno Polje (UG), Rudo Polje (GA), Stjepan Polje (GRČ), Suho Polje (BI, DO), Topčić Polje (ZE), Topuzovo Polje (VIS), Trnopolje (PR), Vedro Polje (BP, BUG), Velje Polje (VIŠ), Vilić Polje (GVU), Vreljansko Polje (ŠE), Vrhpolje (ZE, SM), Vrpolje (PO), Vrpolje Ljubomir (TRB), Vrpolje Zagora (TRB), Vučipolje (BUG, PO), Zapolje (BRA), Željezno Polje (ŽE)
--	--------------	--	---

<i>poljana</i>	‘ravno zemljište površinom manje od polja’ (Vujičić, 1976: 29)	Poljana (VK, TZ), Poljanice (VAR, VIŠ, TR)
<i>ravan/ravnica</i>	‘ravna površina, nizija’ (Vujičić, 1976: 29)	Borova Ravan (BUS), Budišnja Ravan (KNJ), Cerova Ravan (FO), Donje i Gornje Ravno (KU), Kozja Ravan (VLA), Podravnon (SRC), Ravan (BUS), Ravanjsko (HP), Ravna (JAB, MA), Ravna Romanija (SO), Ravne (VAR, KL, KV), Ravne Donje i Gornje (ŽE), Ravni (GA, MO), Ravnica (PR), Ravnice (NG), Ravno (RA)
<i>Rudina</i>	‘zelena zaravan u kršu’ (Hadžimejlić, 1987: 104)	Rudine (GL, SO)

Sematički tip: metaforična konfiguracija objekta

Imena naselja koja su motivirana metaforičnom konfiguracijom objekta, bosanskohercegovački ojkonimijski korpus čine dodatno raznolikim i zanimljivim jer je u dekodiranju njihova značenja potrebno poći od konotacije koja proizlazi iz suodnosa domaćega čovjeka i zavičajja. Crpeći iz okoline u kojoj su se rodili i živjeli, Bosanci i Hercegovci su stvorili platformu vlastitoga poimanja postojbine i njezinih vrijednosti u skladu sa svojim vremenom i prilikama kojima su nazočili. Tako su svoj ojkonimski opus načinili slojevitim, stiliziranim i zagonetnim. Osebjunome prepletu motiva iz prirode pridodani su i oni metaforično oblikovani, pa će slučajnoga prolaznika kroz Bosnu i Hercegovinu, jednako kao i prosječnoga čitatelja onomastičkih studija, zaintrigirati ojkonimi *Babice*, *Djedino*, *Glava*, *Lakat*, *Noga* i sl. Domaći je čovjek inventivno počeo okolini davati imena upotrebljavajući nazive za dijelove tijela ili nazive najbližih srodnika. U toj su se metaforici odrazili najrazličitiji oblici brda i polja koji su rasuti diljem Bosne i Hercegovine. Metaforičnost se uglavnom temeljila na principu sličnosti: naselje na rijeci koja je imala korito u obliku *lakta*, prozvano je *Laktaši*, za razliku od onoga u kojem rijeka zavija (usp. Skok, 1971: 183) i koje je zbog *izbočenosti* imenovano *Bok*. Naselja na brdima su zbog očite obline u osnovi imala oblike *glava* ili *trbuh*, ona na padinama su motivirana oblicima *rebri* ili *pleći*, dok je naselje na visini, do kojega je teško doći, izvedeno iz osnove *skrad* koja ima izravno značenje

‘krajnji dio kralježnice ili hrpta’ (usp. Pavić, 1978). U toponimiji imenica *usta* označava ‘ušće rijeke’, pa tako naselje na ušću rijeke Koline u Drinu imenovano Ustikolina. Nedaleko od Ustikoline nalazi se još dva naselja motivirana istom osnovom: Ustiprača leži na ušću rijeke Prače u Drinu, a Ustibar na ušću Poblacnice u Lim.

S obzirom na učestalost i raznolikost antropomorfnih metafora u ojkonomiji, pored glave, udova, trbuha i kralježnice, očekivan je i *vrat* kao izvor metafore, međutim tu je ulogu popunio bliskozvučan motiv *vrata*, u značenju ‘prolaz’ (Moguš, 1976: 65), ‘klisura, klanac’ (Loma, 2013: 50), ‘škrbini podoban gorski prehod, nižavska soteska’ (Snoj, 2009: 467), te su izvedeni mnogi ojkonomi kao npr. *Donja* i *Gornja Vratna Gora* pored vrha *Vrata* (1250 m), u pojasu između planina Kućevac i Bokševice, iako „uz pridjev *vrâtni* ili *vrâtni* nije dosad zabilježen pridjev izveden sufiksom *-ni* od *vrâta*“ (Babić, 1961: 50). Međutim, oblik *vrata* je motivirao niz u regionalnoj ojkonomiji: *Vrata* (Drvograd, Šmartno pri Litiji, Fužine), *Vratare* (Kruševac), *Vratarnica* (Zaječar), *Vrataruša* (Senj), u značenju uskoga prolaza ili klisure (grč. *κλεισόβρα*), odnosno širine kao kad se „od *dovratnika* potisne *vrata* unutra, te nastane šupljina (praznina)“ (Senc, 1910: 517; kurziv I. Š.), kakav je slučaj i s domaćim oblicima *Mostarska Vrata*, *Vraca* (od *Vratca*), *Donja* i *Gornja Vratnica*, *Vratnik* i *Vratar*. Dakle, antropomorfnu određenju geografskoga objekta prema somatizmu *vrat*, nije potvrđeno u bosanskohercegovačkoj ojkonomiji, pa bliskozvučne ojkonime ne treba dovoditi u vezu s ovim oblikom.

Jednako su zanimljivi ojkonomi koji u strukturi imaju rodbinski naziv *baba* ili *djed*. U njihovome relacijskom odnosu ojkonomi motivirani imenicom *djed* uglavnom su na višoj nadmorskoj visini od toponima koji su motivirani imenicom *baba*.

semantički tip	Apelativ	značenje	ojkonim
metaforična konfiguracija objekta	<i>Baba</i>	‘objekt na manjoj uzvisini’ (Vidović, 2011: 150)	Babešnica (MOD), Babice Donje i Gornje (LU), Babin Do (NE, ŠI), Babinac (KD), Babine Gornje (HP), Babljak (RO), Donje Babine (SO), Doribaba (JA), Konjbaba (GO)
	<i>Bok</i>	‘mjesto gdje potok zavija’ (Šojat, 1976: 207)	Bok (OR), Bok Jankovac (GDŠ)

Od geomorfonima do ojkonima: Uvid u ojkonimiju Bosne i Hercegovine

<i>djed</i>	‘objekt na višoj uzvisini’ (Vidović, 2011: 150)	Djedino (ŽI), Djedov Do (FO)
<i>glava</i>	‘uzvisina ili vrh brijega’ (Šojat, 1976: 207)	Crnoglav (NE), Drenova Glavica (BK), Glavatičevo (KNJ), Glavica (VK, GL, BK, DO), Glavice (BUG, SM), Glavičice (BI), Glavično (OL), Glavska (RA), Gola Glavica (TRB), Kobilja Glava (SA), Krivoglavci (SA), Kunja Glavica (TRB), Lupoglav (ŽE), Lupoglavo (KL), Marina Glava (TZ), Miska Glava (PR), Podglavica (GL), Staroglavice (SRC), Trešnjeva Glava (ZE), Zaglavica (GL, DR)
<i>oglavak</i>	‘mali komad zemljišta smješten između većih potesa’ (Hadžimejlić, 1987: 104)	Oglavak (FO)
<i>lakat</i>	‘objekt u obliku lakta ruke kojeg pravi prateći kamenu uzvisinu ili vodeni tok’ (Vujičić, 1976: 27)	Lakat (NEV), Laktaši (LA)
<i>noga</i>	‘polje’ (Vidović, 2011: 177)	Mokronoge (DR, TO), Mokronozi (RU), Nogačevići (SRC), Rakova Noga (IL, KR)
<i>zanoga</i>	‘uži i duži prostor u podnožju neke padine’ (Hadžimejlić, 1987: 104)	Zanožje (VIŠ)
<i>pleća</i>	‘uzdignuta nagnuta strana na nekom uzvišenju’ (Vujičić, 1976: 27)	Oplećani (TO)
<i>rebro</i>	‘obronak’ (Šojat, 1976: 208)	Porebrice (GRČ, PE), Rebrovac (BL)

<i>skrad</i>	‘hrid, litica’ (Pavić, 1978)	Skradno (BUS)
<i>trbuh</i>	‘duboka jama, potok’ (Šimunović, 2009: 305)	Trbušće (FO)
<i>usta</i>	‘ušće’ (Šimunović, 2009: 305)	Ustibar (RU), Ustikolina (FO), Ustiprača (UP), Ustirama (PR)

Semantički tip: kvalitativne karakteristike objekta

Bosna i Hercegovina ima mnogo tipova i podtipova zemljišta pokrivenih šumama, oranicama, vrtovima, voćnjacima, livadama, pašnjacima itd. Međutim, iako je zemljište najveće i nezamjenljivo blago Bosne i Hercegovine, kao i sva tla u svijetu, i neka bosanskohercegovačka porađaju više jer raspolažu plodnim potencijalima, dok su druga njima siromašna. Zbog ranijega učestalog plavljenja tlo se zasipalo novim nanosima pa se zemljište nije do kraja razvijalo. Na tim se mjestima stvarao neplodan sloj ili se zemljište skroz povlačilo te je ostajala golet. Kako su fizičke osobine zemljišta znatno utjecale na uspješnost poljoprivredne proizvodnje, na prinos sa njiva, iz bašti ili voćnjaka, to se odrazilo na lokacije na kojima su nicala naselja, jednako kao i na imena koja su za njih birali. Tako je u ojkonomiji moguće tražiti odraz jednostavne čovjekove povijesne kategorizacije prostora u poljoprivredi njegova kraja. Naselja su imenovana shodno karakteristici koja ih je izdvajala u okruženju, pa su imenovana crnim, crvenim, mekim, suhim, slanim ili golim.

U pogledu pedoloških značajki, Bosna i Hercegovina ima većim dijelom plodno tlo (smeđa tla oko 50 %, crvenice oko 16 %, a skupina hidromorfni čini 20 % zemljišta), te karakteristike je moguće potvrditi i u ojkonomima: crvenica ili *terra rossa* je zemljište razvijeno na krečnjacima posebno u Hercegovini, gdje je i potvrđen ojkomin *Crvenice* kod Tomislavgrada. Najvrijednije crnice, duboka prozirna tla bogata humusom, vrlo plodna i intenzivno iskorištena za uzgoj raznih kultura, motivirala je ojkonom *Crnaja* ili *Crna dolina* gdje se i danas vrši eksploatacija tamnih keramičkih i opearskih glina. Bliskoga su postanja i ojkonomi *Glinice*, *Glinje*, *Gnjilišta*, motivirani oblikom *glina* u značenju sekundarne gline – ilovače, kao i sam ojkonom *Ilovača* koji je od apelativa postao bez ikakvih tvorbenih preinaka. Konzistentnost tla je značila kvalitativne karakteristike objekta i u ojkonomima *Meka Gruda*, *Posušje*, *Suha*, *Suhaca*, *Suhi Dol*, *Suho Polje*, *Suhodol*, *Suhova*, *Tvrđaci*, *Tvrdoš*, pri čemu meko tlo bi po očekivanju značilo da je obradivo, međutim, prema mjesnoj predaji ime je sela podrugljivo jer je na Mekoj Grudi zemlja izrazito tvrda

(Dedijer, 1903: 888). Ipak, kao i svaku drugu predaju treba uzeti s rezervom, tim više što se u toj bilećkoj „skupini toponima nahode brojni prežitelji hidronimskih osnova kojima su imenovana povremena zbirališta vode (Mokri do i Pijavica te Vodena gradina i Vodenik), vrela s hladnom vodom (Studenac) i vrela iz kojih se čuju jaki zvukovi (Sopot). Na izostanak vode upućuje oronim Suvi vr, na vlažno okruženje Parilovina, a na plavna područja Plavča dolina.“ (Vidović, 2022:184) Ova imena potvrđuju prisustvo vode u tlu što isključuje mogućnost njegove izrazite tvrdoće.

Veći se dio ojkonima iz ove skupine odnosi na različite vrste goleti i ogoljenih područja. Odsutnošću biljnoga pokrova su uvjetovani toponimi motivirani pridjevom *gola*: *Gola Glavica*, *Golo Brdo*, *Golobrdje*. *Golobrdica* je i sarajevsko naselje u sjevernom području starog dijela grada, a ojkonim je nastalo po konfiguraciji i činjenici da je taj prostor, poslije požara i upada trupa Eugena Savojskog 1697. godine bio *bolo grdo*. Tako je golet uzrokovana požarom, mogla motivirati ojkonim *Plješevica*, jer je u tom naselju i njegovoj okolini zabilježen raznolik biljni pokrivač. Na ijekavskome terenu su brojni toponimi s osnovom *pěš-* u obliku *pješ* ili *plješ*: Donji i Gornji *Pješivci*, pleme i oblast u Crnoj Gori, *Plješevica* je planina i prirodna granica između Bosne i Hercegovine i Hrvatske. „Ovi toponimi i svi ovakvi tumačeni su u semantičkoj ravni na liniji *golo*, *ćelavo* zemljište. Međutim, ako je sasvim prirodno da je toga porekla naziv za Pješivicu planinu, niko ko sagleda prirodu zemljišta ne može prihvatiti da su istoga porekla nazivi za crnogorske Pješivce i rogatičku Plješevicu: Pješivci, onakvi kakvi su, razdrobljeni, u pukotinama obrasli sitnijim i krupnijim žbunjem – upućuju na drugi etimon sličnoga glasovnog sastava, a Plješevica, obrasla zelenom šumom (a to nije od skorašnjih vremena) nikako ne upućuje na kakvu *golotinju* ili kakav *ćelav* izgled.“ (Vuković, 1976: 32)

Jednako je „škrto“ tlo značilo i plitka, skeletna tla, najčešće vrlo stjenovitoga prostora, na kojima su nastala naselja motivirana oblicima *plana*, *plaz* i *prlo*: *Džimilić Planje*, *Orašje Planje*, *Plana*, *Plane*, *Planje*, *Zaplanik*, *Plazače* i *Prline*.

semantički tip	apelativ	značenje	ojkonim
kakvoća objekta	Crnica	‘crna zemlja, vrsta zemlje najtamnije boje, humus; plodna zemlja’ (Jahić, 2010: 274)	Crnaja (SRC, CA), Crna Dolina (PR)

Crvena	‘vrsta zemlje crvenkaste boje, crljenica, <i>terra rosa</i> , sastavom je uglavnom od glinenaste tvari’ (usp. Jahić, 2010: 277)	Crvenice (TO)
<i>Glina</i>	‘ilovača, blato, močvarno tlo’ (Gluhak, 1993: 231)	Glinica (VK), Glinje (UG), Gnjilišta (ČA)
<i>Golet</i>	‘predio bez izrazite vegetacije, bez šume’ (Jahić, 2011: 58)	Gola Glavica (TRB), Golo Brdo (BI, BUG, KN), Golobrđe (BIL)
<i>Ilovača</i>	‘jalovo tlo, blato, glib’ (Gluhak, 1993: 275-276)	Ilovača (GO), Ilovice (TRN)
<i>mek(ota)</i>	‘obrađiv’ (Šojat, 1976: 210)	Donja Meka Gruda (BIL), Gornja Meka Gruda (BIL)
<i>Plana</i>	‘pusto, prazno tlo’ (Gluhak, 1993: 484)	Džimilić Planje (TEŠ), Orašje Planje (TEŠ), Plana (BIL), Plane (TZ, HP), Planje (RO), Zaplanik (RA)
<i>Plješ</i>	‘golet’ (Vuković, 1976: 32)	Plješevica (RO), Pješivac-Kula (STO), Pješivac-Greda (STO)
<i>(p)laz</i>	‘ogoljeni predio’ (Hadžimejlić, 1987: 105; Vidović, 2009:196)	Plazače (ŠE)
<i>Prlo</i>	‘golet jer se zemljište odronjava’ (Vujičić, 1976: 28)	Prline (LU)

	<i>slatina</i>	‘tlo na kojem izbija ili se nakuplja slana voda, močvarno tlo, kaljuža’ (Brozović Rončević, 1999: 40)	Slatina (GO, DV, JAB, LA, SRC, TES, FO, Č, SM, OŠL), Donja Slatina (RI, ŠA), Gornja Slatina (RI, ŠA), Srednja Slatina (ŠA)
--	----------------	---	--

Semantički tip: prirodne pojave koje karakteriziraju područje

Budući da vrijeme i klima bitno utječu na život čovjeka, po očekivanju su i prirodne pojave koje karakteriziraju neko područje služile kao motiv imenovanja naselja. S tim u vezi, prateći ojkonime moguće je ispratiti i klimatsku sliku Bosne i Hercegovine. Budući da reljef preprekama za vlagu – planinskim vrhovima, djeluje na količinu padavina koja dolazi sa juga i zapada, najviše padavina imaju južni i jugozapadni dijelovi zemlje (1650-1200 mm), dok njihova količina opada od zapada ka istoku. Najmanju godišnju količinu padavina, između 700 i 800 mm, prima pojas Semberije. Upravo su tog rasporeda i ojkonimi motivirani pridjevom *suh*, kojim se aludira na suhoću zemljišta odnosno na teren oskudnih padavina: *Suha* (Bratunac, Živinice, Zavidovići), *Suhača* (Novi Grad, Sanski Most), *Suho Polje* (Bijeljina). Kako se nizinski krajevi, doline i kotline, odlikuju maglovitošću, u središnjem dijelu Bosne i Hercegovine potvrđena su naselja *Maglaj* i *Maglice*. Takvi su krajevi mogli imati kao odliku i ‘vrlo sitnu kišu koja pada iz magle’ (Poje, 2002: 42), pa je očekivana čestotnost ojkonima *Rosulje* (Pale, Bugojno, Gornji Vakuf-Uskoplje, Tešanj). A ako su krajevi, umjesto slabe kiše, imali odliku sitnoga grada, sugradice odnosno *krupe*, nazivani su prema toj odlici *Krupa* (Gornji Vakuf-Uskoplje), *Bosanska Krupa* i *Krupa na Uni* kod Bihaća, *Krupa na Vrbasu* (Banja Luka).

U nekim mjestima su se formirale rječice koje skupljaju male potoke iz niskoga pobrđa i čija korita najvećim dijelom godine presušuju. Međutim, tekuće postaju za vrijeme otapanja snjegova i osobito za vrijeme jačih kiša, odakle su izvedena imena vodenih tokova Dažnica (Derventa) i Dašnica (Bijeljina). U prvome slučaju, *dažljiv* (kišan) teren je postao motivom imenovanja naselja *Dažnica*, izveden iz sveslavenske riječi *dažd* u značenju ‘kiša’, koja se u aktivnome sloju jezika držala do XIX stoljeća kada se uz tu riječ intenzivnije javlja sinonim *kiša*. Za intenzivnu kišu, velikih kapi utvrđen je naziv *pljusak* ili sintagma *prolom oblaka*, što je motiviralo oronim *Prolom*, u blizini kojega je nastalo naselje *Treskavac* (Ribnik), prema riječi *tresak* u značenju ‘prodoran zvuk koji se čuje prilikom pada čega’, u ovome slučaju groma koji

često prati prolamanje oblaka. Bliskoznana imenica *tutnjava* i glagol *tutnjiti*, navode se u Akademijinu rječniku uz *udar groma*. Otuda i ojkonim *Tutnjevac* (Srebrenik, Ugljevik).

Pojmovi *omara* i *omarina* javljaju se u značenju ‘sparina’ ili ‘vlaga i tlak zraka kakvi se osjećaju pred kišu’ (Poje, 2002: 45) i motivirali su ojkonime *Omarine* (Rudo) i *Omarska* (Prijeđor), dok je kraj s velikim vrućinama imenovan preko imenice *žega: Žegulja* (Berkovići). Prema imenicama *zahladnjenja* u značenju ‘nagli pad temperature’ i zahlađenja ‘osjetni pad temperature zraka’ (Poje, 2002: 44), ojkonim *Hladila* (Ustiprača) označavaju ‘mjesto u sjeni brda’ i pored vode (rijeka Drine) u kojoj se moguće zashladiti.

Naselja pored planinskih padina ponekad u imenu nose informaciju o izraženim prirodnim pojavama, tipiziranim za takav kraj, npr. *Sniježnica* je naselje na sjeveroistočnim padinama planine Majevice, a ime se izvodi iz apelativa *snježinica* u značenju ‘voda od otopljenog snijega’ ili ‘jama puna snijega’ (Poje, 2002: 41). Naziv *poledica* za ‘tanak sloj nastao smrzavanjem vode na tlu’ motivirao je ojkonim *Ledenice*, kao što je mraz u značenju ‘zaleđene čestice vodene pare u obliku iglica na tlu’ predodredio nazive naseljima *Mrazovac* i *Mrazovci*.

Da Bosna i Hercegovina predstavlja i vjetropotencijal, očituju ojkonimi *Puhovac* ili *Zvizd*, koji ukazuju na snagu vjetra, odnosno posredno na slavensko božanstvo koje se javlja kao vjetar ili vjhor.

semantički tip	apelativ	značenje	ojkonim
prirodne pojave na objektu	dažd	‘kiša’ (Gluhak, 1993: 190; Poje 2002: 41)	Dažnica (DE)
	Magla	‘kondenzirana vodena para u prizemnom zraku’ (Gluhak, 1993: 394; Poje, 2002: 49)	Maglaj (MA), Maglice (PR)
	Krupa	‘sitani grad’ (Poje, 2002: 41)	Krupa (GVU), Bosanska Krupa (BK), Krupa na Uni (KNU), Krupa na Vrbašu (BL)
	Mraz	‘kruta oborina’ (Gluhak, 1993: 425; Poje, 2002: 41)	Mrazovac (BUŽ), Mrazovci (KD)

Rosulja	‘vrlo sitnu kišu koja pada iz magle’ (Poje, 2002: 42)	Rosulje (PA, BUG, GVU, TEŠ)
tresak	‘udar groma’ (Poje, 2002: 48)	Treskavac (RI)
Tutanj	‘udar groma’ (Poje, 2002: 48)	Tutnjevac (SRK, UG)
Zvzd	‘vihor, vjetar’ (Šimunović, 2009: 337)	Zvzd (KR), Podzvzd (VK)
Žega	‘velika vrućina’ (Poje, 2002: 45)	Žegulja (BE)
Snijeg	‘kruta oborina’ (Poje, 2002: 41)	Sniježnica (TEO)

Tvorbene značajke

Tvorbene strukture ojkonima koji su motivirani geomorfološkim svojstvima terena rezultat su pridruživanja značajnoga broja ojkoleksema i ojkosufiksa kao tvorbenih elemenata prema kojima se razlikuju: jednočlani i višečlani ojkonimi. Jednočlani ojkonimi u najvećem broju nastaju od apelativa odnosno opće imenice kojom se označuju svi predmeti/pojave iste vrste, postupkom onimizacije „pošto su apelativi zamijenili funkciju označavanja vrste objekata funkcijom imenovanja jednog određenog zemljopisnog objekta“ (Šimunović, 1978: 301). S obzirom na stupanj složenosti samoga apelativa i način ostvarenja onimizacije, ojkonimi mogu biti uvjetno rečeno neizvedeni i izvedeni.

Neizvedeni su npr. *Ada, Banja, Blace, Brdo, Brijeg, Brod, Dol, Gora, Grič, Hrid, Hum, Kuk, Ploča, Vlaka* itd. Ova skupina ojkonima koji su istozvučni apelativima, a koji su zbog svoje upućenosti na toponomijski objekt drukčijega sadržaja, definiraju se kao homoforme, i to homofoni jer u odnosu prema apelativima imaju obilježje istozvučnosti – isti izgovorni oblik. Potpuna homonimija se ne ostvaruje budući da ovim oblicima nije svojstvena homografija – pisani oblici se razlikuju iz ortografskih razloga, odnosno pravila pisanja velikoga slova. Posljednje im prišiva i odrednicu *kapitonimi* – homonimi koji mijenjaju značenje promjenom veličine slova: *ada* > *Ada*, *banja* > *Banja* itd.

Među izvedenim ojkonimima, prefiksalni su tvoreni uglavnom sljedećim prefiksima:

<i>među-</i>	‘zemljopisni se objekt nalazi između drugih često istovrsnih objekata’	Međugorje
<i>pod(a)-</i>	‘zemljopisni se objekt nalazi ispod drugoga ili drugih zemljopisnih objekata’	Podavrelo, Podgreda, Podhum;
<i>za-</i>	‘zemljopisni se objekt nalazi sa stražnje strane drugoga ili drugih zemljopisnih objekata’	Zagora, Zajaruga, Zakalje, Zakomo, Zalom, Zalužani, Zalužje, Zaljut, Zanožje.

Među imenima naselja brojnošću se ističu i ojkonomi tvoreni sufiksima:

<i>-ica</i>	‘deminutivnost uz osnovu koja znači geografski naziv’	Dražnica, Glavica, Gomjenica, Kamenica, Lukavica, Obodnica, Plješevica, Šćenica
<i>-ača</i>	‘sastav ili izgled tla, ističe prepoznatljivost terena prema toj karakteristici’	Ilovača, Krivača, Suhača
<i>-ina</i>	‘augmentativnost uz osnovu kada je motivirana zemljopisnim nazivom’	Dolina, Gradina, Gredina, Jazina, Kukovina, Kaljina, Ljubina

Ponekad, morfologija ne nudi zaorkužene informacije zbog polisemije koja stvara leksičku dvoznačnost, pa je nužno osvrnuti se na geomorfologiju imenovanoga prostora. Tako je u primjeru *Dragoraj*, moguće prepoznati imenicu *draga*, koja se kao arhaizam javlja u značenju ‘(u)dolina, uvala’, svjedočeci dolinske strane koje nastaju usijecanjem Staničke rijeke, a čemu u prilog ide i naziv susjednoga ojkonomi *Rastoka*, kao mjesta gdje se rastaču rijeke Rastoka, Sana i Stanička. S druge strane, ojkonom *Konjbaba* bi mogao imati odrednicu *nonsens*, u slučaju da nije znano da se drugi dio složenice – *baba*, javlja u geomorfološkom značenju ‘manja uzvisina, padina, obronci’, koji se uglavnom nalaze u blizini toponima motiviranih imenicom *djed* u značenju ‘reljef više nadmorske visine, vrhovi’.

Konverzijom su nastala imena mnogih ojkonomi i to poimeničenjem ili supstantivizacijom iz opisnih pridjeva (*Bijela, Duboko, Duge, Mokro, Visoko*). Tako su nastali tzv. *krnji ojkonomi*, i to kontekstnim elidiranjem na sljedeći način: *bijela dolina/njiva/polja* > *Bijela*; *duboko polje* > *Duboko*; *duge njive* > *Duge*; *mokro polje* > *Mokro*; *visoko zemljište* > *Visoko*; *srednje mjesto/polje* > *Srednje*

Brojnošću se ističu i ojkonomske sintagme čiji je prvi član izražen opisnim pridjevima koji označavaju kvalifikativ (*bijela~*, *crna~*) npr. *Bijelo Brdo*, *Bijela Ploča*, *Bijelo Polje*, *Crna Dolina*, *Crni Lug*, *Crne Lokve*, *Crni Vrh* ili dimenziono svojstvo (*mali~*, *veliki~*) objekta, npr. *Mala Peća*, *Malo Polje*,

Velika Gata, te odnosnim pridjevima, i to najčešće mjesnim koji označava položaj objekta (*gornji*~, *donji*~) npr. *Gornja* i *Donja Brda*, *Gornja* i *Donja Dolina*, *Gornja* i *Donja Gata*, *Gornja* i *Donja Podgorja*, *Gornja* i *Donja Prevoja*, *Gornja* i *Donja Strmica*, *Gornja* i *Donja Vraca*, *Gornja* i *Donja Vrela*, *Gornje* i *Donje Ravno* itd. Manji je broj ojkonima koji su se ostvarili u konstrukciji s vremenski pridjevom koji označava vrijeme kad je objekt imenovan ili nastao (*stari*~, *novi*~) npr. *Stari Brod*, *Novi Lužani*.

Etimološke značajke

Imenujući izrazitu reljefnost nizinskoga, planinskog i uskoga primorskog kraja, a uz to i novoosnovana naselja, Bosanci i Hercegovci su to činili uglavnom u okvirima vlatitoga jezika i vlastitoga imenskog sustava. Međutim unutar tih slavenskih etimologija moguće je diskutirati o razvitku značenja, o semantičkim proširenjima ili sužavanjima, kao što je bio slučaj s leksemama *plješ*, *luka*, *brod* i mnogim drugim u kojima je došlo do pomjeranja značenja. Kada se ovaj korpus promatra iz perspektive drugih etimologija, bilo da se radi o zatečenim, aloglotskim, ili kasnije usvojenim, one su iznimno rijetke jer je domaći čovjek svoj iznimno razveden morfološki pejzaž primarno imenovao svojim riječima. Ipak, moguće je naći potvrde izravne ilirsko-bosanske jezične simbioze u ojkonimima *Ripač* i *Ripci* koji su postali od alb. *ripë* u značenju 'provalija', te ojkonim *Like* od alb. *liqën* što znači 'jezero' označavajući zapravo mjesto gdje su se vode znale privremeno ujezeriti, dok nisu dosta kasnije uređena korita za Kugičku rijeku i Urvenicu. Usamljena su ojkonimi motivirani oblikom *ada*, za banjalučko naselje *Ada* i drugo istoimeno kod Odžaka, koji je zapravo preuzet iz turskoga jezika bez ikakve tvorbene preinake (usp. Škaljić, 1989: 69). Turcizam *jaruga* (Škaljić, 1989: 363) je još posvjedočen u ojkonimima *Jaruga*, *Jaruge* i *Zajaruga*, a grecizam *klisura* je motivirao ojkonim *Klisura*.

Zaključak

Budući da geografske predodžbe pomoću toponima oblikuju mentalne predodžbe o okolišu, toponimi kao markeri zavičajne prepoznatljivosti i poznatosti predstavljaju ogledalo kulturno-povijesne baštine, elementarni nacionalni i teritorijalni simbol područja, i kao takav ključni je biljeg prostornoga identiteta jer predstavlja najširi kontekst zajedničke svijesti o nekom prostoru. Toponimi su jezično-kulturni proizvod preko kojega se prostor pamti i osobito važno urezuje u identitet preko pitanja *odakle/od kuda si?*. A kako se mjesto rođenja ne može promijeniti, po rođenju nastaje neraskidiva veza između

čovjeka i rodnoga kraja koja s vremenom jača, preobražava se u pojam *rodna gruda*, koji opet obujmi pejzažne motive i nerijetko prelazi u umjetnost i književnost. Pa kao što pejzažno slikarstvo bojom i platnom prenosi odabrane elemente krajolika, tako ih jezikom prenose toponimi. Moguće je oblikovati geografsku predodžbu ili sliku o okolišu, prirodi i reljefnosti, kroz iščitavanje geomorfonima – toponima koji su motivirani geomorfološkim svojstvima terena, odnosno u čijim je osnovama moguće prepoznati realije koje odražavaju prirodna svojstva regije. A kako se u ovome radu istraživanje svelo na zadani korpus imena naselja u Bosni i Hercegovini, ojkonomimska motivacijska pozadina posvjedočila je obilježja bosanskohercegovačkoga krajolika, svjedočeći morfološke razvedenosti Bosne i Hercegovine koja je zbog svoga brdsko-planinskog karaktera iznjedrila široku lepezu motiva. Sinteza izvršena na temelju tvorbene, semantičke i etimološke analize, uputila je na sljedeće zaključke:

1. Potreba Bosanaca i Hercegovaca da stvore onoliko ojkonomimskih likova koliko je potrebno za preciznu i sigurnu identifikaciju referenata, iznjedrila je postupak ojkonomizacije u kojemu se sama lokacija smatrala postupkom identifikacije.

2. Geografski su termini izrazito plodna skupina motiva koja je poslužila u procesu ojkonomiziranja. Ovim je radom utvrđeno 125 različitih geografskih motiva koji su sudjelovali u oblikovanju 825 ojkonomima. Taj zbir svjedoči bogatstvo domaće ojkonomimije i odraz je reljefne raznolikosti Bosne i Hercegovine u kojoj razlikujemo brdsko-planinske, ravničarske i blatske prirodne krajolike. Veći dio obiluje oronimskim (50) ali i hidronimskim nazivima u kojima naročitu učestalost svjedoče varijacije naziva tekućica, zbirališta vode i blatišta (37). U ovoj skupini osobito se ističe stilistika i domišljatost metaforičnih ojkonomima (13) koji su oblikovani spontano onako kako ih je zamišljao narod koji ih nastanjuje. Takvi su ojkonomi uglavnom oblikovani kroz sličnost sa somatizmima. Budući da je geomorfološke motive direktno infiltrirao u nazive naselja, a indirektno i u identitet preko mjesta rođenja, potvrda je da su brda, doline, polja, kvaliteta tla i druge realije iz iste domene, bili od prvorazrednoga značenja za život stočara, zemljoradnika i općenito stanovnika kojima je život na kopnu bio sudbina.

3. Iako su većina ojkonomima jednočlana imena, oni koji su motivirani prema položaju, svojstvima i kvaliteti terena susreću se i u strukturi ojkonomimskih sintagmi. Kod njih uglavnom prvi dio (pridjev) služi kao kvalifikativ drugome dijelu (imenica).

4. Etimološki pristup potvrđuje dominantnost slavenskoga imenskoga sloja, a bilo da se radi o zatečenim, aloglotskim, ili kasnije usvojenim, druge su etimologije iznimno rijetke jer je domaći čovjek svoj iznimno razveden morfološki pejzaž primarno imenovao riječima maternjega jezika.

Popis općina i njihovih skraćenica korištenih u radu

Općina	skraćenica		
Banovići	BA	Gračanica	GRČ
Banja Luka	BL	Gradačac	GDČ
Berkovići	BE	Gradiška	GDŠ
Bihać	BIH	Grude	GR
Bijeljina	BI	Hadžići	HA
Bileća	BIL	Han Pijesak	HP
Bosanska Krupa	BK	Ilidža	IL
Bosanski Petrovac	BP	Ilijaš	ILŠ
Bosansko Grahovo	BG	Istočna Ilidža	II
Brčko	BRČ	Istočni Drvar	ID
Bratunac	BRA	Istočni Mostar	IM
Breza	BRE	Istočni Stari Grad	ISG
Brod	BR	Istočno Novo	INS
Bugojno	BUG	Sarajevo	
Busovača	BUS	Istočno Sarajevo	IS
Bužim	BUŽ	Jablanica	JAB
Cazin	CA	Jajce	JA
Centar	CE	Jezero	JEZ
Čajniče	Č	Kakanj	KA
Čapljina	ČA	Kalesija	KLS
Čelić	ČE	Kalinovik	KLK
Čelinac	ČEL	Kiseljak	KI
Čitluk	ČI	Kladanj	KL
Derventa	DE	Ključ	KLJ
Doboj	DO	Kneževo	KN
Doboj-Istok	DI	Konjic	KNJ
Doboj-Jug	DJ	Kostajnica	KO
Dobretići	DOB	Kotor Varoš	KV
Domaljevac	DOM	Kozarska Dubica	KD
Donji Vakuf	DV	Kreševo	KR
Donji Žabar	DŽ	Krupa na Uni	KNU
Drvar	DR	Kupres	KU
Foča	FOČ	Laktaši	LA
Fojnica	FOJ	Livno	LI
Gacko	GA	Lopare	LO
Glamoč	GL	Lukavac	LU
Goražde	GO	Ljubinje	LJU
Gornji Vakuf – Ukoplje	GVU	Ljubuški	LJUB

Maglaj	MA	Šipovo	ŠI
Milići	MI	Široki Brijeg	ŠB
Modriča	MOD	Teočak	TEO
Mostar	MO	Teslić	TES
Mrkonjić Grad	MG	Tešanj	TEŠ
Neum	NE	Tomislavgrad	TO
Nevesinje	NEV	Travnik	TR
Novi Grad	NG	Trebinje	TRB
Novi Grad Sara- jevo	NGS	Trnovo	TRN
Novi Travnik	NT	Tuzla	TZ
Novo Goražde	NGO	Ugljevik	UG
Novo Sarajevo	NS	Usora	US
Odžak	ODŽ	Ustiprača	UP
Olovo	OL	Vareš	VAR
Orašje	OR	Velika Kladuša	VK
Osmaci	OS	Visoko	VIS
Oštra Luka	OŠL	Višegrad	VIŠ
Pale	PA	Vitez	VIT
Pelagićevo	PE	Vlasenica	VL
Petrovac	PTC	Vogošća	VO
Petrovo	PTO	Vukosavlje	VU
Posušje	PS	Zavidovići	ZA
Prijedor	PR	Zenica	ZE
Prnjavor	PRNJ	Zvornik	ZV
Prozor-Rama	PR	Žepče	ŽE
Ravno	RA	Živinice	ŽI
Ribnik	RI		
Rogatica	RO		
Rudo	RU		
Sanski Most	SM		
Sapna	SAP		
Sarajevo	SAR		
Sokolac	SO		
Srbac	SRB		
Srebrenica	SRC		
Srebrenik	SRK		
Stanari	STA		
Stari Grad	SG		
Stolac	STO		
Šamac	ŠA		
Šekovići	ŠE		

Literatura

- Babić, Stjepan (1961). „Neutralizacija pridjeva u hrvatskom ili srpskom književnom jeziku.“, *Jezik*, vol. 9, br. 2, 46–54.
- Brozović Rončević, Dunja (1999). „Nazivi za blatišta i njihovi toponimij-ski odrazi u hrvatskome jeziku“, *Folia onomastica croatica*, br. 8, 1–44.
- Dedijer, Jevto (1903). „Bilećske Rudine: antropogeografska ispitivanja“, *Srpski etnografski zbornik*, V/2, Beograd, 670–900.
- Frančić, Anđela (2009). „Onomastička svjedočanstva u hrvatskome jeziku“, *Povijest hrvatskoga jezika, 1. knjiga: srednji vijek*, 221–258.
- Gluhak, Alemko (1993). *Hrvatski etimološki rječnik*, August Cesarec, Zagreb
- Hadžimejlić, Jasna (1988). „Mikrotoponimija trebinjske Lastve“, *Onomastološki prilozi*, br. VIII, 63–215.
- Horvat, Joža (2018). *Toponimija ludbreške Podravine*, Doktorski rad u rukopisu, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka
- Jahić, Dževad (2010.-) *Rječnik bosanskog jezika*, Sarajevo
- Moguš, Milan (1976). „Toponimija na južnom dijelu jugoslavenske obale Jadrana“, *Prva jugoslovenska onomastička konferencija*, 63–70.
- Poje, Dražen (2002). „Meteorološko nazivlje u hrvatskim rječnicima“, *Hrvatski meteorološki časopis*, br. 37, 37–56.
- Senc, Stjepan (1910). *Grčko-hrvatski rječnik*, Zagreb
- Snoj, M. (2009). *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*, Ljubljana.
- Šimunović, Petar (1984.–1985.). „Prvotna simbioza Romana i Hrvata“, *Rasprave Zavoda za jezik*, 10/11, Zagreb, 147–200.
- Šimunović, Petar (2009). *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*, Golden marketing, Tehnička knjiga, Zagreb.
- Škaljić, Abdulah (1989). *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Svjetlost, Sarajevo.
- Šojat, Antun (1976). „Geografski termini u toponimiji kajkavskog područja“, *Prva jugoslovenska onomastička konferencija*, CANU, 201–212.
- Vidović, Domagoj (2009). „Gradačka toponimija“, *Folia onomastica Croatica*, br. 18, 171–221.
- Vidović, Domagoj (2011). *Antroponimija i toponimija Zažablja*, doktorski rad u rukopisu, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
- Vujičić, Dragomir (1976). „Osnova врънь/врѣнь на опшteslovenskom terenu“, *Prva jugoslovenska onomastička konferencija*, CANU, 21–25.
- Vujičić, Dragomir (1976). Bogatstvo geografskih apelativa na području jezerske visoravni, *Prva jugoslovenska onomastička konferencija*, CANU, 25–30.
- Vuković, Jovan (1976). „Toponimi i apelativi“, *Prva jugoslovenska onomastička konferencija*, CANU, 31–34.

**FROM GEOMORPHONYMS TO OIKONYMS: AN INSIGHT INTO
OICONYMY OF BOSNIA AND HERZEGOVINA**

Local names have been used for centuries to name land, plots or sites and soils in the Bosnia and Herzegovina. Most of these names can still be found on old topographic maps. Among them, the most frequent names are motivated by the morphology of the soil. For that reason geomorphological terminology in the onomastic of Bosnia and Herzegovina exists continuously since middle ages until today. They are often based on a geographical term, which is a feature of the oldest feature of Slavic toponymy. Original words, modified or just as leftovers dominate in toponymy, especially in oikonoms. In oikonoms, the soil configuration is most often recognized, followed by the hydronymic appellative, soil composition and toponymic metaphors. This paper is a contribution to documenting oikonim and the traditional geomorphological nomenclature of the Bosnian language. The analysis of this treasure of the Bosnian language revealed many forgotten words used to describe natural phenomena and the relationship of people with nature. These oiconyms reflect the characteristics of spatial objects that were important for local people and sometimes remain the only source of information about these characteristics after the named objects ceased to exist. Consequently, oikonoms reflect the development of the history and language of peoples.

Key words: *geomorphonyms, capitonym, oikonoms, onomastics, toponyms*